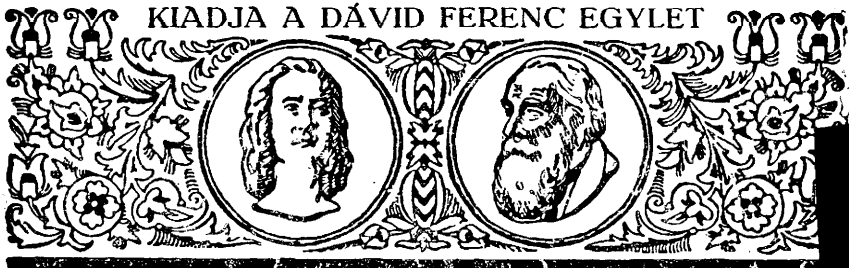


# UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE  
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET



Alapította: DR. BOROS GYÖRGY.

## A hit és cselekedet.

Nem teológiai értekezést akarok írni, mint ahogy a címbe talán következnék, mert azt már éppen bőségesen irtak mások, hanem rá akarok mutatni valami olyanra, amit a gyakorlati kereszténység, főképen pedig a mi unitárius hitünk követel tőlünk. Egyik nagy német bölcsező (Paulsen) nagy erkölcsi rendszerében olvasuk, „hogya ismerem a hitedet, ismerlek téged.“ Az ember hitéből lehet következtetni a cselekedetére; a hittel teljes embernek ki lehet számítani mindenkor a magatartását; a különböző események, fordulatok nem tántorítják meg sohasem. Ő nem lehet sohasem más, mint ami; amire hite, vallásossága, erkölcsi felfogása indítja. Az igazi vallásosság úgy előnti az ember egész valóját, annyira áthatja a tettét, hogy minden szava, minden gondolata, minden érzése összefüggésben van benső vallásosságával és erkölcsiségével. Az ilyen vallásos, és hittel teljes embert vallás-erkölcsi jellemnek, másképen személyiségnek nevezük. Ez a legnagyobb ajándéka az Istennek. A legnagyobb érték: a legtökéletesebb lelki nemesség. Az unitárius vallás éppen erre helyezi a legnagyobb hangsúlyt. Nem a formulák, nem a szertartások, nem a jól megfogalmazott hitvallások az elsőrangú fontosságaik, hanem a hit, a vallás, az erkölcsi nemesség és az ezekkel összefüggő, ezeknek megfelelő cselekedetek. Az unitárius vallás egyszerű, nem bonyolult, őszinte, Isten iránt hódolattal teljes, az emberek iránt pedig szeretettel és jóakarattal teljes. Az egyszerű, tisztaszándéku és jóakaratu emberek társaságában Isten országát kívánja megalakítani ezen a földön. Ez a legnagyobb vallás-erkölcsi cél és eszmény, amely minden igaz és nemes lelket betölt.

Igy mondjuk ezt ünnepélyes pillanatokban mindenkor egyhangu beleegyezésével az embereknek. Azonban az élet olyan sok-

645. Székely György 1911. évi 10. számú kiadásában.  
645. Székely György 1911. évi 10. számú kiadásában.

szor mást mutat. Találkozunk emberekkel, akik halálosan megsértődnének, ha azt mondanók, hogy hitük nem elég erős, vallásosságuk csupa látszat, erkölcsiségük sok kívánni valót hagy maga után, — de azért egy kis viszálykeltéstől nem riadnak vissza; nem okoz nekik semmi lelkifurdalást, ha valakinek nemes, jóra való munkáját elgáncsolják. Igen sokszor találkozunk alacsonyrendű aknamunkával, amely a jó ügyet mindenképen el akarja gáncsolni. Egyházi tisztviselő választásoknál pedig olyan eljárásokkal és olyan fogásokkal találkozunk, mintha arra az időre az erkölcsi törvények alyukat veszítenék.

Ne gondolja senki, hogy egy titokban vagy bizalmas körben meghajtott cselekvés nem kerül soha felszínre. Lehet, hogy perdszerűen nem lehet bizonyítani, de a valóságot nem lehet ökre eltussolni; az emberiséget nem lehet félrevezetni. A rossz elekedet is megtermi a maga gyümölcsét és az emberek, amit ökökben végeznek, egyszer azon veszik észre magukat, hogy a házdelekről a cserepek is arról beszélnek. Az emberek tettéből lehet megállapítani hitüket. Ha tehát valaki rosszat tett, ha titokban egyházi ügyek előmozdítása ellen dolgozott; arról tett tanúbizonyságot, hogy nincs, vagy nem komoly a hite és önmagáról elítélte ki a szomorú szegénységi bizonyítványt.

Becsüljük meg szent hitünk áldásait, tartsuk meg az erkölcsi köteleességek nemes birtokát, mert csak ezekkel lehetünk Jézusnak igaz tanítványai, az unitárius egyháznak hűségesei.

## Az én népem.

(Próza, de talán vers is lehetne.)

### Ha szánt-vet...

Láttatok tavaszhajnalon ekéje után bandukoló székelyt? Láttatok arcát, bronz-barna homlokát? Réveteg és mégis bizó tekintetét? Izmos két karját, amint pihen az ekeszarvain? Láttatok sós verejtéktől csapzott haját, amint fénylik, ragyog a felbukkanó napnyár örömeiben?

Láttatok frissen felhasadt barázdát? Ébenfeketét. Forrónpárolgót. Erdélyit. Székelyt.

Láttatok-e magvető embert? Ütemes-ünnepélyességgel lépdelőt? Amint hinti-szórja az aranymagot? S a maggal eldobja magától „a kenyértelen-kegyetlen bő világ“ okozta fájdalmakat. Beléveti a barázdába minden reményét, minden vágyát... őszi napok tervezgetéseit... téli esték szent elhatározását. Láttatok-e tavasszal szántó-vető székelyt? Olyan szép, ha a népem földet hasít s belé aranymagot vet... s azután a templomban imádkozik.

\* \* \*

**Ha arat . . .**

Láttatok-e érett buzamezőt, ős székely táncok ütemére ringót? Hullámzót, mint a mesék Oceánja? Láttatok-e már sarlós, kaszás székelyt, amint suhint és hull a telt kalász? Hallottátok-e, mennyi lüktetés van a sarló, kasza suhogásában s mennyi báj, szépség, ősi művészi mozdulat marokszedő leányok kévekötő hajlongásaiban? S milyen meseszerű, amikor az aratók dala versenyre kél az égi madárka hangverseny trilláival?

S hallgattatok-e arató-küzdő székelyek jövőt boncoló kérdéseit: vajjon, hogy ereszt majd a gabona? lesz-e kenyertünk? lesz-e örömünk? Őket nem érdekli a világ-piac, buzaárfolyam, tőzsde, kivitel.

Csak egy a gondjuk:

Lesz-e kenyérük!

Oh milyen szép is az első buzakalászcsozor az Urasztalán!

\* \* \*

**Ha csépel . . .**

Kora hajnaltól forog a kerék, zúg a motor. A zsákok telnek, a leíkek telnek, a magtár telik.

Népem fia, hogy senki se lássa titkon, lopva belenyúl a zsákba és kezébe összeszorítva néhány szemet, vizsgálódva áll meg, kutat a búzasúly után. S ha kísérlete sikerült, nyugodtan ejti vissza a szemeket. Meglátta azt, amit keresett a búzaszemen: a jó Isten képemását, arcát. És végiggondolja arasznyi életét!

Mint száguldó mozgóképsorozat rajzolódnak fel előtte az emlékek. A tavasz fénye . . . a nyár heve . . . az őszi tervek . . . a téli elhatározások . . . és újra kezdődik az emlékképek ádáz versenye. Mennyit törődött, mennyit imádkozott, mennyit gondolt a jégre, fagyra, árra, szárazságra! És hányszor szölitotta szomorú árvaságában a jó Isten nevét. Hányszor kongatta lélekarangját, ha vészes felhők gomolyogtak mezői felett.

Milyen áldott most e pillanat. Milyen jó is a szántás-vetés emlékét idézni cséplés idején.

S milyen szép is, ha lélekben-testben, ünneplőben hálát adhat az én népem a jó Istennek. A templomban. Az őszi hálaadás ünnepén.

*Bede Emil.*

**Az Unitárius Közlöny** előfizetési ára évi 36 lei. A D. F. E. évi rendes tagsági díja 60 lej. A D. F. E. örökös alapítói díja 1000 lej. A rendes- és alapító-tagok egyleti tagsági jogaik gyakorlása mellett kapják az Unitárius Közlönyt is. Az előfizetési díj csak a Közlönyre jogosít. Kiváncos tehát, hogy mindenki lépjen be az egylet tagjai sorába s díjait rendezze. Egyleti jogait csak az gyakorolhatja, aki tagsági díjait rendezte. Előfizetés Magyarországon 3 P. Minden pénzküldemény Gálfi Lőrinc pénztáros címére küldendő Cluj, C. Marechal Foch 12.

## Berde Mózsa emlékünnepe.

A háromszéki egyházkör f. évi július 19-én megtartott közgyűlésén az egybegyűltek a megemlékezés kegyeletével adóztak egyetemes egyházunk nagy jótevője, Berde Mózsa emlékének. Erre nem csak az adott alkalmat, hogy a közgyűlés Szentivánlaborfalván tartatott, a nagy jótevő szülőfalujában, hanem legelsősorban az, hogy Dr. Szent-Iványi Gábor k. f. ü. gondnok adományából emléktáblával örököztetett meg Berde Mózsa neve és emléke és ennek az emléktáblának a leleplezése a közgyűlés alkalmával, ünnepi istentisztelet keretében történt meg.

Az emléktábla a templomban van elhelyezve. A templomot élővirágokkal és székely virágdiszes, megkapóan szép terítőkkal díszítették fel. A legszebb dísz a templomnak azonban az az ünnepi hangulat volt, amely elemi erővel nyilatkozott meg a szívekben, mintegy ő és ható bizonyosságául annak, hogy a nagy szellem, a nagy lélek hatása soha meg nem szűnik. Az ünnepi beszédet Vári Albert teológiai tanár mondotta. Gyönyörű beszédében a hallgatóság elé varázsolta Berde Mózsa alakját s élete egyes epizódjainak s helyi vonatkozásoknak a beszédbe szövésével valósággal fogva tartotta a figyelmet, miközben úgy domborította ki a nagy jótevő jellemét, hogy az a legélénkebben tündökölhett előttünk a maga minden eredeti nagyszerűségével is lenyűgöző hatásával. Amidőn elhangzott a „hulljon le a lepel“, a beszéd által kialakított megnyugtató, ünnepi és kegyeletes érzület tekintetével nézett mindenki a nagy jótevőnek, Berde Mózsa emlékének a legjobb helyen, a templomban, annak falára helyezett emléktáblára.

A kör közgyűlés alkalmából a közgyűlést üdvözlő beszédében Kovács Lajos esperes is emelte az ünnepség belső lelki tartalmát, hozzájárult az ünnepély gazdagításához, midőn meghatározó és felemelő szavakban méltatta Berde Mózsa életét, érdemét és jelentőségét.

Végül az ünnepség befejezésül Barabás Béla helybeli lelkész mondott néhány lelkes szót és köszönte meg az illetékeseknek a szép ünnepélyen való tevékeny részvételüket.

Mindenki ünnepi hangulatban távozott erről az emlékünnepeletről, de viszont azzal az érzéssel, hogy hiányzott valami és pedig hiányzott az a szélesebb közösség, amelyet Berde Mózsa emléktáblája leleplezésekor, mint aki az egész egyháznak volt jótevője, minden bizonnyal megérdemelt volna. De ha az ünnepély egyszerű keretek között mozgott, szép volt. Jelenvolt.

**Adományok.** Az irisztelepi imaház céljaira adományoztak: Id. *Palatka Lőrincné* 100 lej, ifj. *Palatka Lőrincné* 100 lej, özv. *Becze Lászlóné* 200 lej, *Lengyel Ferencné* 200 lejt. Isten áldása és megáldó szeretete legyen a jókedvű adakozókon. — *Baloghné Simó Anna*, leánya *Balogh Gabriella* konfirmálása emlékére a Leányotthon részére 1000 lejt adományozott. Köszönet érte.

## Karádi Pál nyomdokain a Bánátban.

### I.

Husz év óta három nagy ipari zóna vonzza magához a többi székelyek mellett az unitáriusokat is: brassói, bucaresti és a temesvári. Brassó a „megtelés“ előtt áll, Bucurestit már ismerik és most hátra van még a legtávolabbi és legtöbb ígérettel kecsegtető, hatalmasan fejlődő Temesvár. Mivel a legtávolabb fekszik a Székelyföldről, Temesvár távoli ígéretföldnek tűnik, melynek lehetőségeit, a róla szóló meséket csak most ismeri meg igazán a székelység.

Temesvárról országszerte úgy beszélnek, mint egy „fejlődő városról“. Évek óta gyönyörű terek, villamos, hatalmas háztömbök, utak, ipari telepek emelkednek ki a földből. Ebben az évben megkezdik az (ebben az országban még ismeretlen) „trolley-buszok“, villamos autóbuszok bevezetését, mely a város óriási forgalmának lebonyolításában főszerepet fog játszani.

Diadalmas és megnyugtató érzés, hogy országunk egyik legnagyobb ipari városában unitárius egyházközség alakult. A haladó város minden rejtett lehetőségével áll előtünk egyházunk legtávolabb eső bástyája. A gyülekezet, mely e körül csoportosult, már nagyon régen várt papjára. Állandó temesvári székhellyel Karádi Pál egykori temesvári püspök óta nem működött unitárius lelkész ebben a városban; annak pedig immár 350 esztendeje. Kincsekkel megrakott, de pusztán heverő területe volt ez a mi unitárius örökségünk. Századokon át, csak egy egy régi könyvünkben maradt fenn, mint egy emlékeztető, Karádi Pál öröksége, Dávid Ferenc megbízatása.

Temesváron található levéltári töredékekből, csak egyetlen törekvéstről számolhatunk be, mely egy temesvári egyházközség megalapítását célozta és ez Józán Miklós budapesti püspöki vikárius tevékenysége közvetlenül a háboru előtt. Már akkor is az volt az elképzelés, hogy Arad együtt működjék Temesvárral és a társegyházközségekben rendes sorrendben folytak az istentiszteletek. De a háboru felégette e megmozdulás friss eredményeit s csak annak szelleme lappangott valahol e két nagy város roppant falai között.

Mint mindenütt a régi, félig elfelejtett helyeken, Aradon és Temesváron is akadtak unitárius lelkek, melyek magukbazarva nem engedték — a legnagyobb katasztrófák között sem — hogy Dávid Ferenc szelleme kialudjon. Aradon Dávid Albertné, Buzogány Márton és mások mentették át a válságon a lobogót; Temesváron különösen Nagy Elemér, Létay Józseffel, Kelemen Gáborral, László Áronnal, Péter Jolánnal melengette szíven egy jövőző unitárius egyházközség megalapításának a gondolatát a huszas évek végétől.

Miből tevődött össze tehát az a mozgalom, amely ma tölti be első esztendejét és amely a jelenlegi Arad-temesvári társegyházközségek nevet viseli? Három tényezőtől. Rég letünk századok

távoli emlékéből, a Bánát elsőrangú fontosságú anyagi leteleptülési lehetőségeiből és egy néhány tántoríthatatlan, hű unitárius szívéből.

1930-tól kezdve egyre több unitárius találkozik egymással ezekben a városokban. Majd megjelenik az unitáriusok élén Aradon a fent említettek kivül Sz. Jakab Géza és még mások, akik 1938 tavaszán megkezdik levelezésüket és vezetésük alatt megszületnek a társegyházközségek.

*Nagy Zoltán.*

## Emlékeim.

### I.

Kedves Szerkesztő Úr! A komjátszegi unitárius papilakás- és templomépitése érdekében gyalog bejártam 61 egyházközséget, kérve a jólelkeket, jöjjenek segítségünkre, hogy összeomlott egyházi épületeinket újra építhessük. Hosszú utamban sok emberrel találkoztam és ismerkedtem meg. Láttam jószívű adakozókat, kik kedves modorukkal megsokszorosították adományukat. Volt, aki 50 lejt adott, de nyomban hozzátette: Nem elég Tiszteletes úr, érzem, az Isten házára nem adtam eleget — és újabb 50 lejt írt be. Mások meg azzal fogadtak, — elvünk nem adni, mert sokat csalódtunk — de ötperces meghítt beszélgetés után mégis 100 lejeget adtak. Egyik érdemes felügyelő gondnokunk így szólt: Tiszteletes úr, e faluban ha 100 lejt kap sok lesz és estére 2000 lejen felül gyűjtöttem.

Szép papilakásunk Isten segedelmével felépült és új templomunk anyagát összehordtuk s az is rövid időn belül az egy Isten dicséretén épülni kezd.

Engedje meg Szerkesztő Úr, hogy emlékeimet kedves lapjában, mely minden faluba eljut, röviden leközzölhessem. Első sorban, mivel ezen emlékek, mint egyháztörténelmi adatok is értékesek, de olvasni fogják azok a szereplők is, kik szintén kedvesen fognak visszaemlékezni azokra az órákra, mikor együtt elbeszélgettünk egyházunk múltjáról, az unitárius összetartásról, mely egyházunk drága kincse s megmentője s megszorítva egymás kezét, szívéből keresztül éreztük, hogy Erdély nemcsak bölcsője Dávid Ferenc tiszta unitárizmusának, hanem az unitárius vallás egy jobb jövőnek, az emberiség összetartásának, a krisztusi szeretet megvalósulásának elősegítője.

1939. március 5-én d. e. 11 órakor érkeztem meg szülőfalumba Ujszékelyre, hogy onnan d. u. 3 órakor Erked felé folytassam útam, honnan 12 km.-es gyaloglás után Derzsbe érkeztem. Azonban Ujszékelyen megtudtam, hogy a délutáni vonat nem áll meg Erkeden s úgy hogy időt nyerjek 32 km.-es gyaloglás után késő este érkeztem meg Derzsbe.

A rendkívüli hideg miatt egyik lábam megfagyott, de az a kedves vendégszeretet, melyben Balázs András esperes és családja részesített, elfelejtetett minden fájdalmat és fáradságot.

Március 6-án az ősrégi freskókkal gazdagon díszített templomban prédikáltam. Egyházi beszédem után az esperes felhívta híveinek figyelmét, a mi kicsiny egyházközségünk rendkívüli helyzetére. Dénes Mózes régi osztálytársam, helybeli egyházközségi gondnok, hogy a gyűjtés fáradságától engem megkíméljen, az egyháziakkal bejáratta a falut és egy pár óra múlva 1557 lejt adtak át, mint szeretetadományt templomunk építésére. Midőn ezt hálás szívvel egyházközségem nevében megköszönöm, nem tehetem, hogy itten ki ne emeljem a derzsi egyházközség mindnyájunknak példát mutató egyházmentő cselekedetét.

Derzstől mintegy 2 km.-re fekszik Székely-Muzsna, ahol az unitárius templom összeomlott. A helybeli reformátusok a kedvező alkalmat látva édesgetni kezdték híveinket: ne építsetek templomot, jöjjetek hozzánk. A derzsiek tiltakozva közbeszóltak: ha nem vagytok elég erősek, itt vagyunk mi, csak mondjátok meg, hány munkásra van szükségetek, annyit küldünk. És minden reggel 7—8 szakmunkás ment át ingyen dolgozni, míg felépült a muzsnai templom.

Ez esettel kapcsolatban elgondoltam, a mi népünknek lelkében gyökerezik az unitárius összetartás, fel lehet azt gyujtani, csak példaadás szükséges. Az unitárius lélek nincsen babonákkal megmérgezve, mondja Br. Wesselényi s ezért mindig vezethető a jóra.

*Buzogány Kálmán.*

**Hogyan kell a szindarab előadásához engedélyt kérni?**  
Márcaş Ştefan színügyi inspector ur utbaigazítása alapján szindarabok előadására vonatkozólag közöljük az alábbiakat:

Kérést kell írni, melyben legyen feltüntetve az előadásnak ideje, helye, valamint az előadandó szindarab címe és írója. A kéréshez csatolni kell 2 drb. szindarabot, ezenkívül egy receptisat 190 lej elküldéséről, mely összeg a Casa Pensiei Artiştilor Bucureşti, Str. Berihelot No. 13. címre küldendő. Minden darab után külön ezenkívül egy bizonyos összeg fizetendő a „Societatea scriitorilor români“ egyesülethez s az onnan kapott nyugta szintén csatolandó a kéréshez. Az így felszerelt és 8+1 lej bélyeggel ellátott kérést legalább 2 héttel az előadás ideje előtt el kell küldeni Inspectoratul Teatrelor din Transilvania şi Banat, Cluj, Str. Octavian Goga No. 7. címre.

**Az aranyosgyéresi Unitárius Nőszövetség** 1939 jul. 23-án d. u. 5 órai kezdettel egy nyári táncmulatságot rendezett a helybeli „Magyar Kaszinó“ kerkhelyiségében. Délután különböző szórakoztató játékokban gyönyörködött a szép számban megjelent közönség, este jó ropogós zeneszó mellett megkezdődött a reggelig tartó tánc. A Nőszövetség tagjai izletes flekkent, fatányérost és forró fánkot készítettek és szolgáltak fel a jó hangulatban mulató közönségnek. Gyönyörű szép erkölcsi siker mellett meg volt a reményen felüli anyagi siker is, melyet az építkezésre fordítunk. Illesse e helyről is köszönet és hála a rendezőket és a nemes szívű adakozókat.

Sz. G.

## A HALÁL ARATÁSA.

**Szentiványi**  
**Dr. Szent-Iványi József**  
tb. főgondnok.

„Halnak halnak, egyre halnak :  
Színe lángja, a magyarnak!“

Az augusztusi forró meleg f. hó aug. 1-én fájdalmas, hideg hirt hozott az Unitárius Egyházhoz. Dr. Szent-Iványi József főgondnok örökre eltávozott szerettei köréből. A gyászjelentés hosszas és kínos szenvedésről értesít. Aggódó lélekkel tekintett egyházunk is a farnosi kuria felé, hol utolsó harcát vivta ez a békés, nyugodt, de erőstermeszetű, faját és egyházát forrón szerető nemeslelkű egyén. Dr. Szent-Iványi József, amint elvégezte a gimnáziumot, Budapesten és Kolozsváron végezte a jogot, azután apjától átvette a farnosi birtokot és a Szent-Iványiak lelkét belevitte gazdaságába, de belevitte nemes lelkének egész erejét egyházunk szolgálatába. E őbb Kolozsdoboka-köri felügyelő gondnok, a kolozsvári főgimnáziumnak iskolai felügyelő gondnoka és ezen nemes, értékes munkáinak betetőzéseként az Egyház Főtanácsa 1925 nov. 22-én tartott ülésén egyhangú akarattal, a világi egyházi tanácsosokat megillető legmagasabb, díszes polcra emelvén: főgondnökká választotta. E magas méltóságot 1938 január 16-ig viselte a legnagyobb megalégedésre és ekkor lemondott. Lemondását az Egyh. Főtanács 1938 jan. 16-án 11 jkv. sz. a. „*elfogadja, részére a tb. főgondnoki címet adományozza. Hosszu éveken át nemes áldozatkészséggel és egyházszeretettel teljesített, érdemes munkásságáért elismerését és köszönetét nyilvánítja.*“ (L. 1938. évi Főt. jkv. 13. lapján.) Azóta betegsége akadályozta az egyház munkáiban való részvételét, de őseitől öröklött hűséggel, hittel szolgálta egyházát és munkált annak minden dolgaiban, míg a súlyos kór 1939 aug. 1-én végleg lezárta nemes szívét. Egyházunk képviselőiben küldöttséget küldött ki az E. K. Főtanács: Dr. Mikó Lőrinc titkár, Hadházy Sándor pénztárnok, Gálffy Zsigmond igazgató, Dr. Ferencz József, Nagy Kálmán egyh. tan. és Vári Albert teol. akad. tanár személyében, akik az Egyház hatalmas koszoruját is vitték. A temetési szertartást aug. 3-án Vári Albert teol. akad. tanár végezte, aki megható szavakkal méltatta Dr. Szent-Iványi József érdemeit és vett végbucsut az Egyház nevében. A koporsót Kalotaszeg népe nagy számmal vette körül és kísérte a kuria kertjébe, hol ősei, az áldott emlékü Szent-Iványi Gyula édes apa és édes anya mellé, két hatalmas hársfa lombjai között helyezték el. Kalotaszeg népe nevében Bokor Márton, bánffihunyadi ref. lelkes megható beszéddel bucsuztatta. A nagyszámu résztvevők között ott voltak egyházunk részéről még: Dr. Gyergyay Árpád,



neje és leánya, Nagy Miklós, Bányay László egyh. tanácsosok, Perédi Sándor gyógyszerész, Dr. Borsai Áron kollégiumunk hálás vendiákja és mások.

Az E. K. Tanács aug. 10-én tartott rendes ülésén Dr. Gál Miklós főgondnok jelentette be az egyházunkat ért súlyos veszteséget. Meleg szavakkal emlékezett meg Dr. Szent-Iványi József egyházi munkásságáról és javaslatára érdemeit jegyzőkönyvbe iktatta. A nagyszámban megjelent egyházi tanácsosok állva hallgatták a bejelentést és meghatott lélekkel áldoztak a néhai főgondnok emlékének, akinek emléke áldott és maradandó egyházunk történelmében. A mélységes bánatról a család a következő gyászjelentést adta ki:

Özv. sepsiszentiványi dr. Szent-Iványi Józsefné szül. vajasdi Ajtay Erzsébet a saját, valamint fia József, továbbá özv. révkomáromi Deáky Lorándné szül. Szent-Iványi Erzsébet és fia Loránd és Szent-Iványi Aranka mint testvérei, illetve unokaöccse és az egész rokonság nevében, mélyen lesújtott szívvel jelenti, hogy a forrón szeretett drága férj, gondos, szerető, jó apa, testvér és rokon sepsiszentiványi dr. *Szent-Iványi József* földbirtokos, hosszas és kinos szenvedés után, f. évi aug. hó 1-én, este 8 óraker életének 61-ik, boldog házasságának 31-ik évében családjának mérhetetlen fájdalmára visszaadta lelkét Teremtőjének. Drága halottunkat f. hó 3-án d. u. 5 óraker helyezzük örök nyugalomra Farnason. — Farnas, 1939. augusztus 2. — Emlékét soha meg nem szűnő szeretettel őrizzük.

*Hadházy Sándor.*

**Ütő Béla**  
(1868–1939).

Az alsórákosi harangok ércnyelvei, a tornyokon lengő gyászlobogók, ijedtre kerekedett kemény férfiarcok, könnyező női szemek hirdetik, hogy Alsórákosnak nagy halottja van: Ütő Béla ny. unitárius esperes-lelkész az örökkévalóságba költözött.

A nagyajtai unitárius mesteri lakból indult el. Keresztur és Kolozsvár voltak tanulmányának állomásai, a theológiát is Kolozsvárt végezte, ahol theologus korában néhai Ferencz József püspöknek titkára volt. Tanulmányainak elvégzése után 1888-ban Bözödkörispatak papja lett, ahonnan rövid szolgálat után 1889-ben az alsórákosi unitárius egyház hívta meg s itt szolgált becsületes hűséggel 43 esztendőn keresztül. A felsőfehéri unitárius egyházkörben előbb mint közügyigazgató, hosszú időn keresztül mint jegyző s két cikluson keresztül mint esperes szolgált. Őt és fél esztendővel ezelőtt meggyengült hallása arra kényszerítette, hogy nyugalmazását kérje, amit egyházi hatósága teljesített is.

A nyugalmazás azonban nem jelentett Ütő Bélára nézve pi-

henést. Életeleme a munka volt, neki szüntelen fáradoznia kellett s a falusi gazdáknak még a koránkelésben is példa volt. A nagy multra visszatekintő alsórákosi közbirtokosság létrehozásánál a legelső munkások egyike, a hitel- és a fogyasztási szövetkezetek alapítása pedig egyenesen az ő érdeme. Puritánságára és becsületességére nézve jellemző, hogy amíg a vezetése alatt álló testületek felvirágoztak, addig ő maga szegény maradt. Hogy mit dolgozott Útő Béla a szövetkezetek érdekében, arról csak azok tudnak tanubizonytságot tenni, akik fiatalkori munkásságának tanúi voltak. A szövetkezeti szervezettség már szép időre tekint vissza; régebben azonban a szövetkezeti eszme nem volt oly népszerű, mint ma. Sokat kellett küzdeni, amíg csakugyan minden vonalon



Útő Béla.

a szövetkezeti eszme diadalt aratott. Útő Béla a szövetkezeti eszme törhetetlen harcosai közé tartozott. Jól jegyezzük meg, nemcsak most, hanem már *negyven évvel* ezelőtt.

A mai emberek között sokan azt gondolják, hogy sok minden az ők találmányuk. Ezelőtt nem volt semmi, csak valami tátongó üresség. Szenteljünk néhány pillantást az olyan papok életére és munkásságára, mint amilyen Útő Béla volt és meglátjuk, hogy a régiek között is sokan voltak, akik a falu társadalmi előhaladásáért küzdöttek. Ilyen volt Útő Béla is, aki az alsórákosi

szövetkezeti életnek valóban a megalapítója és éltető lelke volt. De az egyházi élet kulturális feladatai is mindig a szív ügyei közé tartoztak; az egyházköri és egyetemes egyházi életnek is mindig éber munkása volt. Az egyházi közigazgatást mindig élénk figyelemmel kísérte, a tanügyi és más kérdéseknél számos javaslat tesz tanubizonytságot az ő mindig éber figyelméről és javítási szándékáról.

A Dávid Ferenc Egyletnek minden tagozatában buzgó munkása volt. Sok névtelen cikk az ő buzgóságának köszöni lételét; minden érdekes egyházi és társadalmi megmozdulásról pontos és hűséges tudósítást küldött. A nagy magyar lapoknak is állandó tudósítója volt.

A különben jó egészségnek örvendő öregurat aug. 13-án, vasárnap reggel borotválkozás közben szélütés érte, eszméletét elveszítette s így maradt 16-án reggel bekövetkezett haláláig anélkül, hogy visszanyerte volna eszméletét s betegágya köré gyüleke-

zett szeretteihez és gyermekeihez egyetlen szót intézni tudott volna.

Alsórákos közönsége nemzetiségi és felekezeti különbség nélkül állotta körül ravatalát s a ritka becsületes és hűséges munkásnak adta meg azt a tisztességet, amit méltán megérdemelt, életével és munkájával egyaránt.

Ismét kevesebben vagyunk eggyel, s ismét több eggyel azoknak a száma, akik amíg éltek, fáklyaként világítottak, halálukban pedig hálás emlékezetre köteleznek.

Az igazak emlékezete áldott!

**Benczédi Ferencné,  
Gyarmathy Rózsika.**

Augusztus elsején eltemettük Benczédi Ferencné, Gyarmathy Rózsikát.

A nappól kihullott sugár ült mosolyként ajakán, aggodó fájdalmát az éjszaka féltve őrizgelte; sóhaját a hajnali szellő szárnyaira vette, hogy rejtett panaszát senki meg ne hallja. Így széppült ki benne a jó feleség, az igazi papné, — az édes anya.

Mindig mosolygott, mert akit ápolott, komor arcot nem láthatott, sohasem panaszolt, mert a beteg még betegebb lett volna . . . önmagával küzdött, s legyőzte bánatát.

Önfeláldozó ápolásával egy papot adott vissza az egyháznak, s maga a halállal vívott dacos harcnak áldozata lett. Férjének és kis fiának lelke táblájára a sors az emlékezés ezüst vésőjével karcolta fel az idő végtelenéből augusztus 1 napját; a szülők és testvérek szívébe pedig, — mint egy kriptába rejtette el a halott képét; egy kis falu népe sírkőjére meg azt iratja: Feledni azt, ki mindenkivel jót tett, nem lehet — soha.

Egy kis faluban szokásban volt, hogy amikor egy édes anyát ravatalos csendben eltemettek, a kis és „nagy“ gyermekek megcsókolták édes anyjukat, kit még megtartott az Isten, akinek már nem volt anyja, érette rövid imát mondott.

Ezt az imát akarjuk elmondani, azzal a kisiúval, aki most bámuló szemekkel néz bele az életbe, s tőlünk kérdi, miért tette a sors ezt velem.

Ad-e nyugalmat a sir annak, ki ilyen életet élt, vagy aggodalmát magával viszi? Nem tudom. Ha elvitte, meggyugvása ez azoknak, akik sirokban botorkálva kapaszkodnak föl az élet mezedekén, mert valaki érettük imádkozik odafönn az égben.

\* \* \*

Uram, ha angyal kopogtat a mennyország ablakán, Te magadhoz bocsátod, s megjutalmazod azt, ki hűséggel teljesítette megbízatásodat . . .

Tedd ezt velem . . .

*Ütő Lajos.*



**Dr. Kiss Elek:** A héber nemzeti élet az Ószövetség szerint. Tankönyv a gimnáziumok I. osztálya számára. Az eddigi tankönyvekkel ellentétben, nem a szokásos történeteket adja, hanem behelyezi a tanulót a héber nemzeti életbe, közösségbe. Helyesen is teszi, mert az I. gimn. tanuló már a történelmi éniség magaslátán áll s meg tudja érteni a társadalmi közületek kialakulását. A könyv a bibliai tudományok elért eredményei alapján áll. A héber nemzet fejlődő kulturáján át vezeti a gyermeket a társadalmi fejlődés útján és megismerteti a legmagasabb értékeket. A prófétáknak méltó helyet szentel a könyv, ami lehet, hogy nem lesz könnyű az I. osztályos gyermeknek, de ezek nélkül az Ószövetség nagyon hiányos volna. A mondaszerű és történelmi elbeszéléseket külön választja, de mindkettőben megtaláljuk a valóságos élményt. Az egyes történetek elbeszélésével sok helyes utmutatást ad, melyek gyarapítják a könyv pedagógiai értékét. A könyv jó szolgálatot tesz nevelésügyünknek. Ára 20 lej. Kapható az Iratterjesztőnél.

A VII. o. számára az erkölcsstani tankönyv közelebből megjelenik.

**Dr. Gál Kelemen:** Benczédi Gergely születésének százéves fordulójára. A Keresztény Magvető füzeteinek 28. száma. Dr. Gál Kelemen értékes egyháztörténelmi tanulmányainak sorozata ismét gyarapodott. Mert a Benczédi Gergely élete és munkássága is beletartozik egyházunk történetébe. Dr. Gál Kelemen röviden, tömören, tulzás és keresetlenség nélkül mutatja be Benczédi Gergelyt, az embert, a tanárt és igazgatót, a statusférfit és pénztárnokot. Különösen megragadja a figyelmünket az a leírás, ami Benczédi Gergelynek különösen az egyház anyagi megalapozására vonatkozó törekvését tárgyalja. Azonkívül bizonyos tekintetben kortörténet is ez a munka. Sok érdekes esemény és tanulság jut az ember tudomására az olvasása után. Az értékes füzet kapható a szerzőnél és az Iratterjesztőnél. Ára 12 lej.

**Bodor András** lelkészjelölt két évi oxfordi tanulása után hazaérkezett. A jeles akadémia kiváló sikerrel tanult Oxfordban; tanárainak megelégedését és elismerését megnyerte s munkásságával is igen jó hírnevet hagyott hátra. Ugy értesültünk, hogy a jövő tanévben a kolozsvári egyházközségnél nyer alkalmazást s így módja lesz a kolozsvári egyetemen megkezdett tanulmányai befejezésére is.



Sz. 390/1939.

U. P.

## Pályázati hirdetés

**a kolozsvári unitárius egyházközségben az énekvezér, elemi iskolai igazgató-tanítói állás betöltésére.**

A kolozsvári unitárius egyházközség 611—1939 sz. felterjesztése alapján pályázatot hirdet az énekvezér, igazgató-tanítói állásra.

Ez állásra a Szerv. Törv. 35 §-a alapján tanítói és énekvezéri oklevéllel bíró egyének pályázhatnak. Az oklevelek eredetiben vagy hitelesített másolatban a pályázathoz csatolandók.

**A pályázati kérések beadási határideje: 1939 szeptember 10-ike.** A pályázatok az unitárius esperesi hivatal címére *Aiud* (jud. Alba) küldendők.

Azonban az ügy sürgösségére és a pályázati feltételekre való tekintettel (3 pont) a pályázat beadásáról hivatalos levélben a kolozsvári lelkészi hivatal is egyidejűleg értesítendő.

**Pályázati feltételek:** *I. Javadalom.* Alapfizetés havi 2000 lej, korpótlék 5 évenként havi 300 lej, a legmagasabb korpótlék 4, családi pótlék (havi) feleség után 200 lej, mindenik kiskorú gyermek után fejenként 400 lej, lakbér havi 1500 lej, jelenleg a lakbér ellenében az iskolaépület udvarán levő 3 szobás lakás, a kántoriáért kap havi 1000 lej és az igazgatói teendők végzéséért pedig a fűtést, mely évi 5 öl fánál többet nem tehet ki. *II. Kötelességek.* 1. Az egyházközség elemi iskolájában a tanítói munkának — a megállapítandó munkamegosztás szerint — felerészben való elvégzése. 2. Az énekvezéri feladatok teljesítése általában. Így nevezetesen: A templomi és szertartási szolgálatokon kívül az egyházközségben a különböző foku hitoktatásokkal kapcsolatos énektanítások ellátása, valamint dalárdák alakítása és vezetése által az egyházközségi énekügy művelése és fejlesztése. 3. Tekintettel a templomi orgonázás fontosságára s az e tekintetben itt megkívánt művészi színvonalra, a pályázat feltételül a próbaorgonázás is kiköztetik, az egyházközség által megjelölt időben és erre a célra fölkért szakértők előtt. 4. Az énekvezér tanító semmiféle mellékfoglalkozást az egyházközségi előjáróság tudta és beleegyezése nélkül nem vállalhat. — Cluj-Kolozsvár, 1939 augusztus 22. — Püspök helyett: *Dr. Kiss Elek*, e. főjegyző.

U. i. Felhivom lelkész fiait, hogy e pályázati hirdetést azonnal közöljék kántor-tanító afaival, hogy kellő időben szerezhesse nek tudomást erről.

**Lelkészi kinevezés.** A főt. püspök úr Lukácsy Mózes fogarasi s. lelkészt a hívek egyhangú választása folytán Kedébe r. lelkésznek nevezte ki. Sok szerencsét és sikert kívánunk.

**Lelkészeiktató ünnepély H.-Szentpéteren.** Augusztus hó 6-án lélekemelő ünnepély közepette iktatta be *Bálint Ödön* esperes *Pap Ferenc* lelkészt a homoródszentpéteri lelkészi állásba. A délutáni órákban tartott ünnepélyen jelen volt 12 lelkész és 7 énekvezér és ezek családtagjai, a két Homoródvidéke unitáriuságának színe-java. A lelkészbeköszöntő beszéd megerősítette azt a hitet, amelyet *Pap Ferenc* érdemes munkássága felől tápláltak. Az ünnepély után a szokásos banketten sok értékes eszmecsere hangzott el. *Pap Ferenc* lelkész vallásos buzgósága, közéleti tevékenysége, felkészültsége biztosíték arra, hogy *Bedő Miklós* értékes munkásságának méltó folytatója került H.-Szentpéterre.

**A kolozsvári Unitárius Főgimnázium igazgatósága** közli az érdekeltekkel: 1. A beiratkozások aug. 25-én megkezdődtek. 2. A javító vizsgák helybeli és közel vidéki (25—30 km.) tanulók részére szept. 2-án és 4-én, távolabbi vidéki tanulók részére szept. 15-én lesznek d. e. 8 órai kezdettel. 3. Az I. osztályos és V. osztályos felvételi vizsgák szintén szept. 15-én reggel 8 órakor kezdődnek. 4. A tanulók új egyenruhát egyelőre ne csináltassanak. Amennyiben a fennebbi dátumokon változtatásokat kellene tennünk, ezeket a helybeli hírlapok útján fogjuk tudtul adni. Az őszi érettségi vizsgára szept. 1-ig kell jelentkezni. Az iskolai év szept. 18-án kezdődik.

**Hány unitárius él Romániában?** Az 1930 évi népszámlálás szerint az unitáriusok száma 69.257. Ebből a tulajdonképeni Erdélyre esik 67.832, Bánátra 149, Kőrösvidék—Máramarosra 349, Bukovinára 67, Beszarábiára 23, Olteniára 18, Munteniára 514, Dobrudzsára 83, Moldovára 122. A statisztika nem talál az egyházi kimutatással. A hivatalos statisztikának adatai szerint pár ezerrel kevesebben vagyunk, mint valójában.

**Házasság.** *Dr. Mikó Imre* és *Kauntz Kornéla* aug. hó 5-én Kolozsvárt házasságot kötöttek. Az egyházi áldást *Dr. Varga Béla* püspök adta rájuk. Isten áldása legyen házassági szövetségükön.

**Rövid hírek külföldről.** *Dumble William* prestoni angol unitárius lelkész, aki 1928-ban a székelykereszturi ifjusági konferencián részt vett és több egyházközséget meglátogatott, nyári szünidején a magyarkuti gyermeknyaraló telepet is meglátogatta és ott prédikált is. — *Dr. Vitéz Nyiredy Géza*t a földmivelésügyi miniszteriumban osztálytanácsossá nevezték ki. A kiváló közéleti férfiúnak még sok sikert kívánunk.

**Márton Irma,** Márton István recsenyédi buzgó keblitanácsos, volt egyházközségi gondnok, bájos leánya életének 16 ik évében elköltöztet az élők sorából, két éve elhunyt hön szeretett édes anyja után. A megrendítő csapás után Isten adjon vigasztalódást a bánkodó szülői szívnek!

**Özv. Tarcsafalvi Albertné sz. Imecs Zsuzsánna** életének 75-ik, özvegységének 21-ik évében aug. hó 11-én jobblétre szenvedült. Vargyason, f. hó 13-án temették el. Megboldogult boldog

emlékü Tarcsafalvi Albertnek, lapunk egykori kiváló főmunkatársának és költőnek volt az élettársa. Halálát nagy rokonság gyászolja.

**Özv. Bauer Antalné**, szül. Gál Anna jul. 24-én Dátkon elhalt, kiben Szén Mihály lelkészné édes anyját gyászolja. Torockóról származott, életének legnagyobb részét Nagyenyeden töltötte, hol az unitárius is'entiszteleteket házában tartották, míg leányegyházközség volt (néhai Gál Miklós torockószentgyörgyi lelkész szolgált be). Magával hozott egyházas szellemet, Istenben bizó hitét haláláig megtartotta. Erdélyben és Magyarországon kiterjedt előkelő család gyászolja.

**Raffay Károly**. Szükszavu tudósításból értesülünk, hogy Raffay Károly volt unitárius lelkész és tanár az elmúlt hetekben Miskolcra elhunyt. Raffay Károly már kora ifjúságában visszavonult az egyházi élettől, Erdélyben azóta nem is járt. Szép vagyónának még a haszonélvezetéről is lemondott, azt a székelykeresztúri főgimnáziumnak adományozta. Temetésén Józán Miklós püspöki vikárius teljesítette a szolgálatot.

**Szerk üz.:** Nyugtázást helyszüke miatt jövő számunkban.

## **A bucurești-i unitárius egyházközség hirei.**

**Aranykönyvi bejegyzések:** Ház-alap javára adakoztak: Ferenczy Gábor és Jilig Ferencné ezer-ezer lejt. Itt hívjuk fel azokat, akik még ezen alap javára megajánlásukat nem fizették be, hogy azt eszközölni sziveskedjenek. A Hármonium-alapra megajánlott összegek is (keblitanács határozata folytán), tekintettel arra, hogy ezen alap a hármonium vétel után megszűnt, a Ház-alap javára fizetendők be. Misszióink akkor lesz igazán életképes, ha saját misszió-házzal fog rendelkezni.

**Egyházi adót fizettek** az Unitárius Közlöny július számában történt nyugtázás óta: Dr. Ambrus Béla 2000 lejt, Bencze család IV.—IX. óra 100 lejt, Bartha Miklós I.—VI. óra 500 lejt, Özv. Farkas Gyuláné I.—VI. óra 50 lejt és Ajtay László (Câmpina) IV.—VI. óra 25) lejt. Egyben felkérem hűveinket, hogy egyházi adó befizetési kötelezettségeiknek sziveskedjenek eleget tenni, hogy egyházközségünk fenntartható legyen. Hűveink megértő támogatása az egyetlen biztos alap misszióink fennmaradására.

**Unitárius Közlönyre** adományokat adtak: Kovács István 50 lejt, László András 40 lejt, Szarka Lászlóné (Piatra-Olt) 36 lejt, Bába Mihály 100 és Ajtay László (Câmpina) 100 lejt. Azon hűveink, akik a misszió területén laknak s egyházközségünk hosszukás alakú bélyegzőjével ellátott lap-példányt kapnak, a lap előfizetési díját Lelkészi Hivatalunkba kell, hogy befizessék. Adományokat, hogy a lap minél nagyobb példányszámban legyen hűveinknek megküldhető, szeretettel kérünk. Jelenleg a misszió területén a lap 300 példányban jár. Eddig ezen 300 személy közül mindössze 65 tett eleget ezen fizetési kötelezettségének. Kérem hűveinket, hogy kapcsolataink ezen leghathatósabb segédeszköze, zavartalan szétküldhetőse érdekében siessenek lelkész segítségére adományaik behozása, illetve beküldése által.

